

Силабус курсу Етнопсихологія

Ступінь вищої освіти – доктор філософії
Освітньо-професійна програма «Психологія»

Дні занять: середа, 6 пара
Консультації: четвер, 5 пара

Рік навчання: 2, Семестр: 4
Кількість кредитів: 5 Мова викладання: українська

Керівник курсу

ППП

Канд. психол. н., доц. Свідерська Галина Мирославівна

Контактна інформація sviderska.g@gmail.com +380963456445

Опис дисципліни

Етнічна психологія - одна з найдинамічніших галузей психології. Це наука міждисциплінарна. Її вивчення передбачає ознайомлення з особливостями поведінки представників різних етнічних груп, психологічними вимірами культури, соціальними наслідками культурного різноманіття, з явищами етноцентризму і етнічними стереотипами, особистістю в культурі, особливостями формування та актуалізації етнічної ідентичності, соціально-психологічними особливостями міжетнічної взаємодії, етнокультурним корінням тероризму та іншими актуальними проблемами сучасності.

Етнопсихологія займає важливе місце як складова професійної освіти психолога, оскільки дає уявлення про культурну зумовленість психіки та поведінки людини, формування особистості в культурі та соціальній психології міжкультурного спілкування і взаємодії. Вона сприяє формуванню навичок правильного аналізу етнокультурної специфіки індивідуальної та групової поведінки людей та вмінь застосовувати отримані знання у спілкуванні та психологічній роботі (консультуванні, психотерапії) з представниками інших національностей.

Структура курсу

Години (лек. / сем./ лаб.)	Тема	Результати навчання	Завдання
4/2/-	1. Етнопсихологія як міждисциплінарна галузь знання	Охарактеризувати етнопсихологію та її місце в системі наукового знання. З'ясувати об'єкт, предмет, завдання та основні функції етнопсихології. Продемонструвати зв'язок етнопсихології з іншими науками. Розкрити методи наукових досліджень в етнопсихології.	Питання
2/4/-	2. Історія розвитку етнопсихологічних ідей та основні напрямки етнопсихологічних досліджень	Розглянути основні аспекти зародження етнопсихології в історії та філософії. Розкрити етнопсихологічний аспект у філософських дослідженнях епохи Просвітництва. Проаналізувати європейські вчення про «психологію народів» (середина XVIII- перша половина XIX ст.). Охарактеризувати психологічний напрямок в американській	Кейси

		етнології XX століття. Розглянути дослідження первісних культур (Р.Бенедикт, А.Кардинер, Л.Леві-Брюль, К.Леві-Строс).	
6/6/4	3. Розвиток етнопсихологічних ідей в Україні в XIX – XX століттях	Розкрити особливості розвитку етнопсихологічних поглядів у підросійській Україні (Наддніпрянина і Слобожанщина), проаналізувавши праці таких вчених, як: Г.Квітка-Основ'яненко, М.Костомаров, О.Ветухів, П.Чубинський, П.і О. Єфименки, О.Потебня, Д.Овсянико-Куликовський, І.Сікорський. Розглянути особливості трактування західноукраїнськими вченими етнопсихології українців (І.Франко, В.Гнатюк, Ф.Колесса, М.Грушевський). З'ясувати особливості розвитку Української етнопсихології в XX ст (на прикладі праць І.Мірчука, Я.Яреми, В.Яніва).	Питання
2/2/-	4. Проблема етносу та нації в етнопсихології	Розкрити психосоціальні характеристики понять «етнос», «етнічна спільність». Проаналізувати способи існування етносів та етнічні процеси. Розглянути соціально – психологічну сутність поняття «нація» та її основні етнічні і культурологічні особливості.	Кейси
-/-/2	5. Розвиток і трансформація етнічної ідентичності	Розкрити поняття етнічної ідентичності та її структури. Розглянути етапи становлення етнічної ідентичності та чинники формування етнічної ідентичності. Виокремити стратегії підтримання етнічної ідентичності. Проаналізувати проблему зміни етнічної ідентичності. Виділити і розкрити типи етнічної ідентичності (як-от: моноетнічна ідентичність зі своєю етнічною групою, біетнічна ідентичність, моноетнічна ідентичність з чужою етнічною групою, маргінальна етнічна ідентичність).	Питання, кейси
2/2/-	6. Проблема етногенезу українців: психологічний аспект	Проаналізувати проблему етногенезу українців з психологічної точки зору. З'ясувати основні чинники міфологізації даного процесу та розкрити психологічні особливості основних “міфологізаторів”. Здійснити детальний аналіз наукових концепцій походження українського народу та виокремити психологічні причини існування історичних міфів щодо українського етногенезу.	Питання, кейси
2/-/2	7. Інтегральні психологічні характеристики етносу	Розглянути психічний склад етносу та його структурні компоненти. Проаналізувати поняття ментальності як інтегральної етнопсихологічної ознаки нації. Розкрити психологічну сутність та зміст національного характеру. Здійснити детальний аналіз феномену національної самосвідомості, національних почуттів. Розкрити поняття націоналізму, його форм та психологічних засад.	Питання, кейси

2/2/2	8. Психологія міжетнічних стосунків	Розглянути основні аспекти міжетнічної взаємодії та її типів. Проаналізувати механізми міжгрупового сприймання в етнічних стосунках. Охарактеризувати етнічні стереотипи, їх структуру та зміст. З'ясувати причини стереотипізації. Розкрити проблему етноцентризму в психології.	Питання, кейси
-/2/-	9. Психологічні аспекти міжетнічних конфліктів.	Розкрити визначення і здійснити класифікацію міжетнічних конфліктів. Розглянути основні теорії виникнення етнічних конфліктів. Проаналізувати чинники та шляхи врегулювання етнічних конфліктів.	Питання, кейси

Літературні джерела

1. Данилюк І. В. Етнічна психологія як галузь наукового знання: історико-теоретичний вимір. Іонографія. К., 2010. 432 с.
2. Данилюк І. В. Проблема етноцентризму у сучасній етнічній психології. *Проблеми сучасної психології: Збірник наукових праць Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка, Інституту психології ім. Г. С. Костюка АПН України*. За ред.. С. Д. Максименка, Л. А. Онуфрієвої. Вип. 7. Кам'янець-Подільський: Аксіома, 2010. С. 168-177.
3. Данилюк І. В. Становлення та формування етнічної ідентичності особистості. *Науково-практичний журнал Південного наукового Центру АПН України «Наука і освіта»*. Одеса, 2010. № 9. С. 47–51.
4. Крысько В.Г. Этническая психология: Учебное пособие для вузов. М.: Академия, 2008. 320 с.
5. Налчаджян А.А. Этнопсихология. СПб.: Питер, 2004. 381 с.
6. Новітні міфи та фальшивки про походження українців. Збірник статей. К.: Темпора, 2008.
7. Савицька О.В., Співак Л.М. Етнопсихологія . К.: Каравела, 2011. 264 с.
8. Свідерська Г.М. Релігійність як аспект культури життєвого самовизначення сучасного студентства. *Становлення культури життєвого самовизначення сучасної молоді: психологічна теорія і практика*. Монографія [За ред.. Г.К.Радчук]. Тернопіль: ТНПУ ім.В.Гнатюка, 2016. С. 450-475.
9. Свідерська Г.М. Ціннісні аспекти реалізації неформальної освіти української молоді *Психологічні виміри розвитку сучасної освіти України в умовах євроінтеграції*, 19-20 жовтня 2018 р. : Матеріали Міжнародної науково-практичної конференції з нагоди 20-річчя кафедри практичної психології / упорядники Г.К. Радчук, З.М.Адамська, І.П. Андрійчук. Тернопіль, ТНПУ ім. В.Гнатюка, 2018. 270 с. С. 101-103.
10. Стефаненко Т.Г. Этнопсихология: Учеб. для студ. вузов по специал. "Психология". М.: Аспект Пресс, 2008. 368 с.
11. Фурман А.В. Психокультура української ментальності. Наукове видання. Тернопіль: Економічна думка, 2002. 132 с.
12. Янів В. Нариси до історії української етнопсихології. К.: Знання, 2006. 342 с.
13. Brinton D. The Basis of Social Relations a Study in Ethnic Psychology BiblioLife, 2009.
14. Henrich J, McElreath R: The evolution of cultural evolution. *Evol Anthropol* 2003, 12:123-135 <http://dx.doi.org/10.1002/evan.10110>.
15. Moya C., Henrich J. Culture–gene coevolutionary psychology: cultural learning, language, and ethnic psychology *Current Opinion in Psychology* 2016, 8:112–118
16. Moya C, Scelza B: The effect of recent ethnogenesis and migration histories on perceptions of ethnic group stability. *J Cogn Cult* 2015, 15:135-177.

17. Norenzayan A, Shariff AF, Willard AK, Slingerland E, Gervais WM, Mcnamara RA et al.: The cultural evolution of prosocial religions. *Brain Behav Sci* 2014.
18. Sue Stanley. Ethnic Minority Psychology: Struggles and Triumphs. *Cultural Diversity and Ethnic Minority Psychology*. 2009. 15(4)
https://www.researchgate.net/publication/38092575_Ethnic_Minority_Psychology_Struggles_and_Triumphs.
19. Tamariz M., Kirby S. The cultural evolution of language. *Current Opinion in Psychology* 2016, 8: 37-43.
20. Zagefka Hanna. The concept of ethnicity in social psychological research: Definitional issues. *International Journal of Intercultural Relations* .Volume 33, Issue 3, May 2009, Pages 228-241.

Політика оцінювання

- **Політика щодо дедлайнів та перескладання:** Роботи, які здаються із порушенням термінів без поважних причин, оцінюються на нижчу оцінку. Перескладання модулів відбувається із дозволу деканату за наявності поважних причин (наприклад, лікарняний).
- **Політика щодо академічної доброчесності:** Усі письмові роботи перевіряються на наявність плагіату і допускаються до захисту із коректними текстовими запозиченнями не більше 20%. Списування під час контрольних робіт та екзаменів заборонені (в т.ч. із використанням мобільних девайсів). Мобільні пристрої дозволяється використовувати лише під час он-лайн тестування.
- **Політика щодо відвідування:** Відвідування занять є обов'язковим компонентом оцінювання, за яке нараховуються бали. За об'єктивних причин (наприклад, хвороба, міжнародне стажування) навчання може відбуватись в он-лайн формі за погодженням із керівником курсу.

Оцінювання

Остаточна оцінка за курс розраховується наступним чином:

Види оцінювання	% від остаточної оцінки
Змістовий модуль 1 (теми 1-3) – обговорення кейсів, усне опитування, практичні завдання	32
Змістовий модуль 2 (теми 4-6) – обговорення кейсів, усне опитування, практичні завдання	12
Змістовий модуль 3 (теми 7-9) – обговорення кейсів, усне опитування, практичні завдання	16
ІНДЗ, самостійна робота	20
Підсумковий контроль (теми 1-9) – тестові завдання трьох рівнів складності	20

Шкала оцінювання студентів:

ECTS	Бали	Зміст
A	90 – 100	відмінно
B	85-89	добре
C	75-84	добре
D	65-74	задовільно
E	60-64	достатньо
FX	35-59	незадовільно з можливістю повторного складання
F	1-34	незадовільно з обов'язковим повторним курсом